

Жмай О. В., викладач кафедри
менеджменту та інновацій
Боровщук К. І., студентка II курсу
спеціальності «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Необхідність оволодіння основами антикризового фінансового управління зумовлена тим, що в умовах ринкової економіки компанії здійснюють свою фінансово-господарську діяльність, знаходячись під постійним впливом несприятливих внутрішніх та зовнішніх чинників, які можуть призвести до фінансової кризи та банкрутства. Перш ніж перейти до вивчення питань, пов'язаних з антикризовим фінансовим менеджментом, слід розглянути сутність та причини виникнення фінансової кризи на підприємстві.

Під фінансовою кризою розуміють різке погіршення стану фінансового ринку внаслідок реалізації накопичених ризиків під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, що спричиняє порушення його функціонування, зниження цінних показників, погіршення ліквідності й якості фінансових інструментів, банкрутство учасників [1]. На практиці з кризою, як правило, ідентифікується загроза неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність його в неприбутковій зоні або відсутність у підприємства потенціалу для успішного функціонування. З позиції фінансового менеджменту кризовий стан суб'єкта господарювання полягає в його неспроможності здійснювати фінансове забезпечення поточної виробничої діяльності. Фінансову кризу на підприємстві характеризують за трьома параметрами: джерела (фактори) виникнення; вид кризи; стадія розвитку кризи. Ідентифікація вказаних ознак надає змогу правильно визначити діагноз фінансової неспроможності підприємства та знайти якомога ефективнішу систему антикризових заходів.

Сучасний стан розвитку економіки України засвідчує, що проблема збитковості та банкрутства є надзвичайно актуальною, оскільки значна кількість вітчизняних підприємств в умовах кризового стану економіки працює збитково (рис. 1).

Рис.1 «Темпи зростання(зниження) прибутку та збитків»[2]

За даними Державної служби статистики України [3], станом на 30.06.2018р. фінансовий результат великих та середніх підприємств до оподаткування становив 89065,1 млн. грн. (у січні–червні 2017р. склав 132817,9 млн. грн.). Прибутковими великими та середніми підприємствами, частка яких у загальній кількості підприємств міста становила 76,5%, отримано 140529,0 млн. грн. прибутку, що на 12,2% менше, ніж у відповідному періоді минулого року. Значну частку прибутку

(35,5% від загального обсягу прибутку) отримали підприємства промисловості. За видами промислової діяльності найбільшу частку у формуванні прибутку становлять підприємства, які відносяться до добувної промисловості і розроблення кар'єрів (56,6% від загального обсягу прибутку, що отримали промислові підприємства) та підприємства постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (26,0%). За січень–червень 2018р. 23,5% підприємств отримали збитки на суму 51463,9 млн. грн. (на 89,3% більше, ніж за січень–червень 2017р.). Найбільша частка збиткових великих та середніх підприємств зафіксована на підприємствах, які займаються наданням інших видів послуг (38,5% від загальної кількості підприємств за видом економічної діяльності), інформацією та телекомунікаціями (34,0%), операціями з нерухомим майном (31,8%), будівництвом (30,7%). Значні обсяги збитку отримали підприємства, які займаються транспортом, складським господарством, поштовою та кур'єрською діяльністю (19590,1 млн. грн.), фінансовою та страховою діяльністю (16368,9 млн. грн.), промисловістю (8231,6 млн. грн.), оптовою та роздрібною торгівлею, ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів (4410,3 млн. грн.). За видами промислової діяльності найбільшу частину в формуванні втрат складають підприємства, які відносяться до переробної промисловості (79,2% від загального обсягу збитку, що отримали промислові підприємства) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (20,5%).

Наведені дані свідчать про дуже тривожні тенденції у загальних результатах економічної діяльності українських підприємств, що можуть передбачувати масове їх банкрутство. На таке становище впливають переважно зовнішні по відношенню до підприємств чинники, які поділяються на наступні підгрупи:

1. Ринкові фактори. При розгляді цих факторів досліджуються негативні для підприємства тенденції розвитку товарно-фінансових ринків (смієність ринку, монополізм, співвідношення попиту та пропозиції, нестабільність фондового, валютного, фінансового ринків).

2. Загальноекономічні фактори розвитку країни. До складу цих факторів входять тільки ті, які впливають на господарську діяльність даного підприємства (інфляція, спад обсягу національного доходу, податкова система, доходи населення, законодавство).

3. Інші зовнішні фактори. Їхній склад підприємство визначає самостійно.

Сутність системи антикризового фінансового управління сучасним підприємством полягає у тому, що загроза банкрутства підлягає діагностиці ще на ранніх стадіях його виникнення, а це дозволяє своєчасно привести в дію спеціальні фінансові механізми захисту або обґрунтувати необхідність певних реорганізаційних процедур [4]. Досліджуючи антикризове фінансове управління, необхідно звернути увагу на можливі способи попередження настання кризових ситуацій, серед яких можна виділити наступні:

- здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою своєчасного виявлення ознак кризових явищ;
- виявлення основних факторів, що зумовили кризовий стан підприємства;
- дослідження масштабів кризового стану підприємства;

- формування завдань антикризової фінансової політики;
- вибір адекватних заходів і послідовне їх впровадження відповідно до специфіки господарської діяльності підприємства і масштабів його кризових явищ;
- забезпечення контролю за своєчасністю та ефективністю впроваджених заходів;
- врахувати досягнуті результати в антикризову фінансову політику та зміни чинників зовнішнього і внутрішнього середовища;
- скорочення витрат;
- збільшення надходження грошових коштів;
- проведення реструктуризації кредиторської заборгованості;
- визначення стратегії розвитку; проведення реорганізації або реструктуризації підприємства;
- підготовка висококваліфікованих фахівців фінансових відділів підприємств України, які спеціалізуються суто на антикризовому фінансовому управлінні.

Переважає кількість сучасних українських підприємств знаходяться в кризовому стані, який вимагає впровадження активних антикризових заходів, що вимагає від менеджменту підприємства конкретних скоординованих дій. Для цього необхідне чітке розуміння процесів, що протікають на даний момент на підприємстві. У зв'язку з цим виникає необхідність у визначенні суті концепції активного антикризового управління, на яких стадіях розвитку кризи його необхідно застосовувати і за допомогою яких фінансових процедур, що існують на даний момент, його необхідно здійснювати.

Список використаних джерел:

1. Сутність, види та класифікація фінансових криз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2010/Economics/76505.doc.htm. [дата звернення 25.11.2018]. – Назва з екрану.
2. Иосиф Г. П. Великі підприємства за 9 місяців скоротили прибуток на 30 млрд гривень, - Держстат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/krupnye-predpriyatiya-9-mesyatsev-sokratili-1542985178.html>. [дата звернення 25.11.2018]. – Назва з екрану.
3. Шестак О. О. ПРЕС – БЮЛЕТЕНЬ № 9 за січень–вересень 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pechersk.kyivcity.gov.ua/files/docs/pres_bylit_sich-veresen_2018.pdf. [дата звернення 25.11.2018]. – Назва з екрану.
4. Сутність антикризового фінансового управління в сучасних умовах розвитку економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1031020864667/finansii/sutnist_antikrizovogo_finansovogo_upravlennya_suchasniy_umovah_rozvitku_ekonomiki. [дата звернення 25.11.2018]. – Назва з екрану.